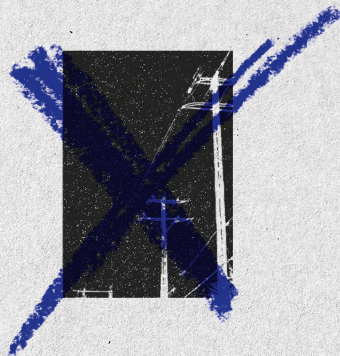
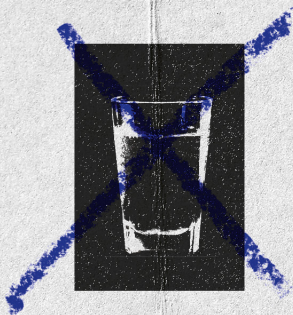

**INVESTERINGS
SVEKET**

**SÅ
DUMSNÅLAR
REGERINGEN
MED DIN
FRAMTID**

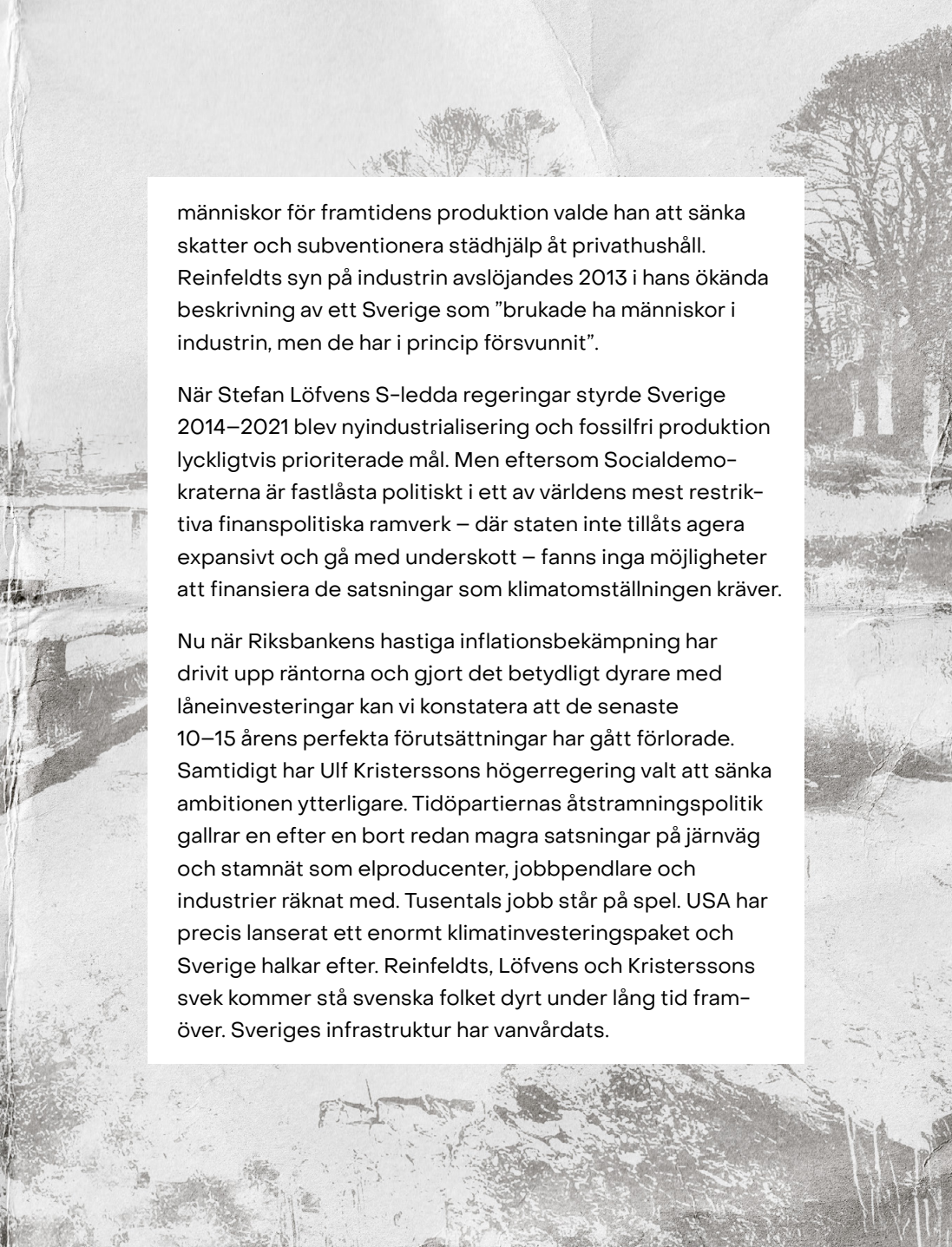
KATALYS.

KALLE SUNDIN

FÖRLORADE ÅR FÖR SVENSK INFRASTRUKTUR

Under perioden som inleddes efter finanskrisen 2008 och pågick fram till att inflationen och räntorna började stiga under 2022 var Sveriges förutsättningar att investera i framtidens infrastruktur helt optimala. Genom satsningar på sådant som järnväg, elnät och klimatanpassning hade vi kunnat säkra välbefinnande, bättre välfärd och en exceptionellt gynnsam position i den kommande fossilfria ekonomin. När räntorna var låga borde staten ha passat på att göra utvecklingskritiska låneinvesteringar. Så blev aldrig fallet.

Fredrik Reinfeldt var under sin regeringsperiod 2006–2014 aningslös om vilken enorm uppgift som klimatomställningen innebär. I stället för att bedriva en politik som förberedde Sverige för övergången till fossilfrihet och att utbilda

människor för framtidens produktion valde han att sänka skatter och subventionera städhjälp åt privathushåll. Reinfeldts syn på industrin avslöjades 2013 i hans ökända beskrivning av ett Sverige som "brukade ha människor i industrin, men de har i princip försvunnit".

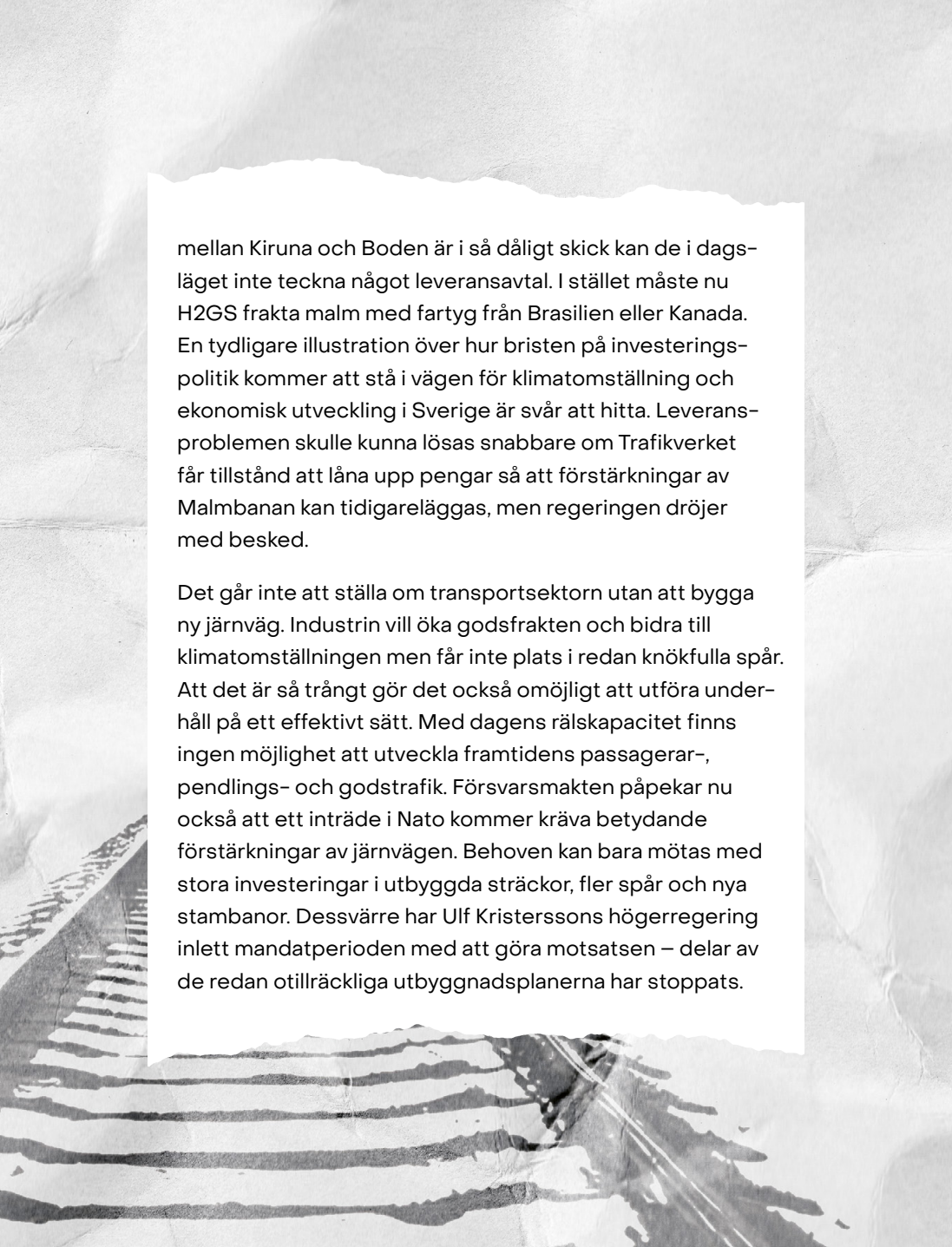
När Stefan Löfvens S-ledda regering styrde Sverige 2014–2021 blev nyindustrialisering och fossilfri produktion lyckligtvis prioriterade mål. Men eftersom Socialdemokraterna är fastlåsta politiskt i ett av världens mest restriktiva finanspolitiska ramverk – där staten inte tillåts agera expansivt och gå med underskott – fanns inga möjligheter att finansiera de satsningar som klimatomställningen kräver.

Nu när Riksbankens hastiga inflationsbekämpning har drivit upp räntorna och gjort det betydligt dyrare med låneinvesteringar kan vi konstatera att de senaste 10–15 årens perfekta förutsättningar har gått förlorade. Samtidigt har Ulf Kristerssons högerregering valt att sänka ambitionen ytterligare. Tidöpartiernas åtstramningspolitik gallrar en efter en bort redan magra satsningar på järnväg och stamnät som elproducenter, jobbpendlare och industrier räknat med. Tusentals jobb står på spel. USA har precis lanserat ett enormt klimatinvesteringspaket och Sverige halkar efter. Reinfeldts, Löfvens och Kristerssons svek kommer stå svenska folket dyrt under lång tid framöver. Sveriges infrastruktur har vanvårdats.

FÖRSUMMAD JÄRNVÄG DRIVER

Sverige kommer inte bli ett modernt fossilfritt industriland så länge vår järnvägsanläggning till 75 procent är över 100 år gammal. Parodiska situationer har börjat uppstå. Fråga bara stålproducenten H2 Green Steel (H2GS). Bolaget ska producera fossilfritt stål i Boden och vill köpa den järnmalm som behövs av gruvbolaget LKAB i Kiruna. LKAB har meddelat att de har malmen att sälja, men eftersom Malmbanan

INDUSTRIER UR LANDET

mellan Kiruna och Boden är i så dåligt skick kan de i dagsläget inte teckna något leveransavtal. I stället måste nu H2GS frakta malm med fartyg från Brasilien eller Kanada. En tydligare illustration över hur bristen på investeringspolitik kommer att stå i vägen för klimatomställning och ekonomisk utveckling i Sverige är svår att hitta. Leveransproblemen skulle kunna lösas snabbare om Trafikverket får tillstånd att låna upp pengar så att förstärkningar av Malmbanan kan tidigareläggas, men regeringen dröjer med besked.

Det går inte att ställa om transportsektorn utan att bygga ny järnväg. Industrin vill öka godsfrakten och bidra till klimatomställningen men får inte plats i redan knöckfulla spår. Att det är så trångt gör det också omöjligt att utföra underhåll på ett effektivt sätt. Med dagens rälskapacitet finns ingen möjlighet att utveckla framtidens passagerar-, pendlings- och godstrafik. Försvarsmakten påpekar nu också att ett inträde i Nato kommer kräva betydande förstärkningar av järnvägen. Behoven kan bara mötas med stora investeringar i utbyggda sträckor, fler spår och nya stambanor. Dessvärre har Ulf Kristerssons högerregering inlett mandatperioden med att göra motsatsen – delar av de redan otillräckliga utbyggnadsplanerna har stoppats.

ÅREN MED
RENT VATTEN
ÄR SNART
ÖVER

Tack vare tidigare generationers beslut att satsa stora gemensamma resurser på de kommunala systemen för dricksvatten och avlopp (VA) har vi i Sverige kunnat räkna med tillgång till rent vatten. De dagarna är snart förbi. Enligt en rapport från Svenskt Vatten sker årligen underinvesteringar på ungefär 10 miljarder kronor. Eftersom lågkonjunkturen vi gått in i innebär ett ännu sämre ekonomiskt läge för kommunsektorn kommer investeringstakten sannolikt minska ytterligare. En stor och ohållbar situation växer fram under våra fötter. Fortsätter det så här kommer rent vatten i framtiden bli en lyxvara för den som har råd.

De pågående klimatförändringarna förväntas också få konsekvenser för försörjningen av dricksvatten. Fler skyfall och översvämningar påverkar vattentäkter med ökad risk för spridning av smittoämnen. Högre temperaturer och värmebölja kan påverka kvaliteten på råvattnet och leda till att parasiter sprids. Samhället måste planera för dessa utmaningar och investera för att minska sårbarheten. Dricksvattentäkter behöver skyddas, tillgången till reservvatten måste öka och vattenverk måste rustas för att klara ökade mikrobiologiska risker.

ELNÄTSBOLAGENS ÖVERVINSTER BROMSAR OMSTÄLLNINGEN

Betydelsen av elnätskapacitet kommande decennier kan inte underskattas. Den fossila energi som idag driver industri- och transportsektorerna ska på kort tid bytas ut mot fossilfri el. Ska det vara möjligt krävs omkring 1 000 miljarder kronor i investeringar i Sveriges elnät fram till

2045, enligt beräkningar från Sweco. Det rimliga vore att staten styrde finansieringen och planeringen av en så avgörande samhällsresurs. Men det är idag inte möjligt. Medan stamnäten är statligt ägda och drivs av Svenska kraftnät har privatiseringar skapat monopolställningar för elnätsbolag på lokal nivå, där intäktsramarna bestäms av Energimarknadsinspektionen. Regleringarna har här varit för slappa. Investeringar i de regionala och kommunala näten har uteblivit samtidigt som nätbolagen har gjort stora övervinster. Vissa bolag har till och med hotat med att hålla inne med investeringar om de inte tillåts ta ut ännu större vinster.

Daltandet måste få ett slut. Det offentliga måste återta kontrollen och förstatliga näten på ett sätt som garanterar att investeringar, elkonsumenter och Sveriges elektrifiering går före nätbolagens vinster. Dagens privata och spridda ägande skapar också en osäkerhet kring vilka aktörer som har det övergripande ansvaret i en krissituation eller vid ett attentat. En del av ett starkare statligt ledarskap bör också innefatta att förbättra tillståndsprocesser för elnätsbyggen och trygga kvalificerad arbetskraft för att hålla expansions-takten uppe. Enligt Elektrikerförbundet finns idag endast cirka 50 personer i Sverige som har kompetens för nybyggnation av stamnät. Sveriges energiinfrastruktur är inte bara helt avgörande för klimatomställningen, det är ett säkerhetspolitiskt ansvar som endast bör axlas av staten.

BÄTTRE SENT ÄN ALDRIG

INFÖR ETT NYTT FINANSPOLITISKT RAMVERK

Alla som lyssnar på klimatforskningen vet att tiden för omställningen till fossilfrihet börjar rinna ut. De förlorade 10–15 år som ligger bakom oss gör att takten nu måste öka rejält. En politisk omläggning är helt nödvändig. Staten måste omedelbart inleda strategiska investeringar som i sin tur leder till stora privata investeringar och en acceleration av omställningen i de delar av ekonomin som ska ersätta det fossila. Detta måste ske parallellt med att välfärden, de sociala skyddsnäten och annan viktig medborgarservice stärks. Det är trygga samhällen som kommer ha bäst förutsättningar att skapa folkligt stöd för omställningen.

Därför behöver Sverige ett nytt finanspolitiskt ramverk som gör det möjligt för staten att lånefinansiera avgörande infrastrukturinvesteringar. Dagens ramverk, som är ett resultat av den ekonomiska krisen på 1990-talet, är förlegat. Det är inte anpassat till 2020-, 2030- och 2040-talets utmaningar.

Att bedriva en expansiv ekonomisk politik för att klara omställningens utmaningar – en inriktning som kan kallas klimatkeynesianism – kommer gynna Sverige långsiktigt. Investeringarna leder till företagsetableringar och välbetald sysselsättning, i offentlig såväl som privat sektor, som genererar större offentliga intäkter genom skatter. Satsningar på klimatomställning innebär alltså också bättre välfärd. Eftersom Sverige befinner sig i en lågkonjunktur och förväntas få EU:s lägsta tillväxt under 2024 är det helt rätt läge att inleda en stimulanspolitik som kan sätta fart på ekonomin. I internationell jämförelse är Sveriges statsskuld en av de lägsta – omkring 30 procent av BNP de senaste åren. Det är långt under målet för EU:s stabilitets- och tillväxtpakt som säger att medlemsländernas offentliga skuldsättning inte ska överstiga 60 procent av BNP. Som jämförelse är snittet för eurozonen 90 procent av BNP.

Skulle Sverige på ett kontrollerat sätt öka den offentliga skuldsättningen för att möjliggöra väl avvägda investeringar skulle det inte äventyra statsfinansernas stabilitet. Men det skulle göra enorm skillnad för svensk ekonomi, förbättra välfärden och snabba på en socialt hållbar utfasning av våra utsläpp. Låt tiden för dumsnålhet vara över nu.

KATALYS.

www.katalys.org